

Brief van mijn vader (Abel Mello Meijer (1893-1988)) aan zijn nichtje Lily (Elisabeth) Meijer, dochter van Gerard.

Delft, 20-3-70

Lieve Lily,

Gisteren liet Marin mij een brief van jou lezen waarin je schreef een rapport te moeten schrijven over jouw ervaringen in Indie en waarin je vroeg om onze medewerking. Ik zal proberen [...] de toestand te beschrijven zoals mijn ouders en ook wijzelf nog hebben meegemaakt [...].

[1895-1904] Wat mijzelf betreft: ik heb van mijn derde tot mijn elfde jaar in Indie doorgebracht in Palembang, Makassar en Poerworedjo – prachttijd – school met veel rassen – inlanders, Afrikaander (zo werden de negers genoemd die voornamelijk van Zuid-Afrika stamden) en chinezen. Dat ging allemaal in grote eensgezindheid; het waren natuurlijk kinderen van ontwikkelde ouders.

We liepen op blote voeten en hadden daardoor een dikke eeltlaag gekregen, zodat we gemakkelijk over grind konden rennen. In die tijd had de uitbarsting van de Kloet (Oost Java) plaats. 't Werd toen midden overdag zo donker dat we uit school naar huis gestuurd werden. Toen volgde er een asregen die een aslaag van 10 cm veroorzaakte en dat terwijl de berg een paar honderd km ver weg was.

In 1904 keerden mijn moeder met jouw vader [Gerard], tante Netje, Greet en mij naar Holland terug, terwijl mijn vader nog een jaartje moest blijven. In die tijd kon je pas na 10 jaar met verlof. In onze tijd was dat 6 jaar. (Oom Daniel was al eerder naar Holland vertrokken vanwege de school (HBS).

Wij gingen in Groningen wonen voor twee jaar; toen gingen mijn ouders met Tante Greet terug en kwamen jouw vader, tante Netje en ik in Nieuwe Pekela bij mijn oom en tante Hofstede te wonen – gymnasium in Winschoten – 12 km van huis, dagelijks met de fiets heen en terug, 's winters met de stoomtram.

Toen na zes jaren mijn ouders terugkeerden volgden Doetinchem en Woerden. Jouw vader studeerde rechten in Amsterdam, ik in Utrecht. Omdat ik een beurs had voor Indie moest ik ook nog een jaar naar Leiden voor Indisch recht, adatrecht en Maleis. Na mijn doctoraal Nederlands recht zijn Tante Han en ik getrouwd en hebben we een jaar gezellig in Den Haag gewoond.

Soekaboemi 1923: Han Meijer-Schoonman en Nettie Smith-Meijer met Jan, en de bedienden

Februari 1922 naar Indie - Soekaboemi – Makassar – Bonthain – verlof – Pasoeroean – Buitenzorg – verlof – Medan – Semarang – de Jap en uit. Hans is in Makassar geboren, evenals Cora. Marin is in Bonthain geboren. Voor mij was **Bonthain** het interessantste resort. Het ligt helemaal in het Zuidelijkste puntje van de linkerpoot van Celebes. Het was niet veel meer dan een grote kampong die een paar jaar tevoren was afgebrand en weer opgebouwd van bamboe en platgeslagen petroleumblikken. Geen straatverlichting en in de huizen petroleum en gasolinelampen. Er was een getrouwde assistent-resident, een Hollandse onderwijzer, een inlandse dokter, een Europese controleur en een garnizoen van een 80-tal inlandse soldaten met een Europese militaire commandant (1ste luitenant). De autoriteiten waren bestuur, rechter en militaire commandant en 't was zaak onderlinge vrede te bewaren, want de bevoegdheden liepen soms tegen elkaar in. Maar het ging best en voor mij was het een prettige maar wel erg drukke dienst.

Ik had drie landraden: Bonthain – Pangkadjana en Takalar – en had dus ook met de controleurs en gezaghebbers van die plaatsen te maken. De verste landraden lagen 87 km uit elkaar. Eenmaal per week ging ik er heen in mijn Ford Touring – 's morgens vroeg vertrekken. 's Middags zitting. Een nacht

overblijven in de pasanggrahan – volgende dag zitting en 's middags huistoe. Die Ford '23 had een linnen dak dat neergeklapt kon worden. Als het regende kon je de boel afsluiten met linnen zijstukken met micaruiten. De benzinetank was onder de voorbank en als de benzine bijna op was dan moest je achterstevoren de heuvel op om je aan de andere kant weer neer te laten en dan maar zo gauw mogelijk naar een chinese toko om een blik benzine, want er bestonden natuurlijk geen benzinestations. De wegen waren volgens Europese begrippen slecht, zand op keien en na een tropische regenbui was de bovenlaag vaak weggespoeld. Ik ging vaak met de gezaghebber van Takalar (50% Makasaar) op wilde varkensjacht om de bevolking, die in hun ladangs veel last hadden van die dieren, daarvan te verlossen.

*Zitting van de Landraad in Bonthain: voorzitter Mr A.M. Meijer
Op de voorgrond de 'boosdoeners'*

De meeste strafzaken in mijn resort betroffen moorden (meestal wraaknemingen om een vrouw of om ruzies), schakingen, en vooral veediefstallen. De hele rijkdom van zo'n tani (landbouwer) bestond uit één of meer karbouwen, en als zo'n dier uit de kraal gegapt was dan moest die

worden opgespoord. Soms bleek het beest al geslacht te zijn en het vlees elders verkocht, maar als het gevonden werd dan was het merkwaardig dat de bestolene zijn eigendom feilloos kon herkennen aan de lijn van de rug, de horens of de kruinen. Ik heb er wel eens proeven mee genomen door zo'n 100 karbouwen bijeen te laten drijven. De bestolene haalde de zijne er direct uit, maar ook de dief deed dat, dus waren we even ver. Maar nu wilde het dat de bestolene dicht bij de zee woonde en de dief in de bergen. De karbouwen van de bergen baden in de kali en zijn geen golfjes gewend; die van de zee zijn daaraan wel gewend. Toen werd de hele bende de zee ingejaagd, daar de zitting bij de zee werd gehouden, en ziet: de bergkabouwen waren met geen stokslagen in zee te drijven, terwijl de anderen, plus de gestolene, een heerlijk zeebad namen. Daarmee was de zaak opgelost en bekende de dief maar.

Schaking van een vrouw komt ook veel voor als de bruidegom te arm is om een bruidschat te betalen aan de vader van de bruid. Hij spreekt dan met de vrouw af dat hij haar op een bepaalde tijd en plaats zal schaken. Als dat lukt mag hij op straffe door de beledigde partij gedood te worden niet binnen een bepaalde afstand van het dorp terug komen, soms is het gevolg een doodslag, maar meestal loopt het met een sisser af, doordat de overtreder met stenen wordt verjaagd.

Nu eens een moord.

De huizen in de rimboe zijn gebouwd op bamboepalen. Op 2 meter hoogte worden de wanden (bilik, gevlochten bamboe) aangebracht. Ook de vloer is van bamboe repen en het dak van atap (gedroogde klapperbladen of nipa). Het geheel is met bamboe vezels stevig bevestigd; er komt geen spijker aan te pas. Als een knul een vete tegen iemand heeft, gaat hij hem 's nachts in zijn kampong opzoeken, gewapend met een lange speer, het gewone wapen van de rimboe bewoner. Om het onderzoek later moeilijker te maken zal hij een speer gebruiken die hij eerst ergens anders gestolen heeft. Hij gaat onder de open ruimte onder de woning, voelt met zijn hand waar zijn vijand ligt, en breekt met kracht door de bamboevloer op de plek waar hij tevoren de warmte van de slaper heeft gevoeld. Je snapt wel dat dit moeilijke zaken zijn, waar heel wat getuigen moeten worden gehoord. Zo'n bamboe huis zit zo stevig in elkaar dat het in zijn geheel kan worden opgetild. Dat gebeurt als de eigenaar zich niet gelukkig voelt op zijn stekkie en verhuizen wil. Gedragen door zo'n 40 man gaat het huis aan de wandel. Ik ben er meermalen één op de smalle weg in Zuid Celebes tegengekomen en moest dan snel tussen de bomen langs de weg uitwijken.

Tenslotte nog een voorval waaruit blijkt dat je zelfs met een bekentenis voorzichtig moet zijn. Je weet dat op Java destijds op sommige kruispunten een wachthuisje stond (gardoe). Daar moest 's nachts een waker de wacht houden, gewapend met een stok, waaraan een gebogen ijzer met weerhaken, waarmee hij desnoods een dief kon vangen. Er was ook een tongtong aanwezig waarop hij eventueel alarm kon slaan. Op een nacht viel zo'n waker in slaap en vlakbij de gardoe werd op een erf een perkoetoet (geluksvogel) gestolen die in zijn kooi aan een lange bamboe was opgehesen.

De dader werd niet gevonden, maar de waker moest maar bekennen dat hij de dader was en als bewijs werd een stukje touw geproduceerd dat afkomstig moest zijn van het touw waaraan de kooi had vastgezet. Ook op de zitting bekende de man, maar ik geloofde er geen biet van. De bestolene gaf tenslotte toe dat het touw niet van hem was. Hij had het vroeger wel beweerd onder pressie van het kamponghoofd, maar nu hij onder eede de waarheid moest zeggen vond hij het toch maar beter zijn verklaring in te trekken, en toen kwam de beklagde leukweg verklaren dat de diefstal had kunnen plaatsvinden omdat hij in slaap was gevallen, en omdat het kampong hoofd anders maloe zou zijn, had hij de schuld maar op zich genomen!

Ik zat vroeger vaak op de plaats waar een moord had plaats gevonden, omdat beklagden eerder geneigd zijn de waarheid te zeggen uit vrees voor de geesten. Als afweer hebben ze dan dikwijls een djimat bij zich die hen voor onheil moet behoeden als ze zitten te liegen. Die djimat wordt dan eerst afgepakt, en dan zijn ze verloren.

Zo'n zitting is voor de bevolking een hele gebeurtenis! Bij honderden komen ze, van heinde en ver, en wonen in grote stilte een en ander bij. Natuurlijk zijn er dan ook de nodige verkopers van allerlei lekkers, echt feestelijk.

Toen ik Bonthain achter de rug had kreeg ik plaatsen als Buitenzorg, Medan en Semarang, goed voor het onderwijs van onze kinderen.

Tot slot iets over het **drinkwater**. Vóór 1900 was dat een groot probleem. Je had toen op de erven van de huizen een put met onbetrouwbaar water: dat werd in een grote uitgeholde druipsteen, die in een stelling in de achtergalerij stond, gestort, waarna het druppel voor druppel in een bak werd opgevangen en daarna gekookt. Dan werd het weer gekoeld in stenen kruiken. Zo was het in Poerworedjo. Ik herinner me dat we eens in de maand moesten aantreden en dan elk een lepel castorolie kregen te slikken. Om de smerige smaak snel kwijt te raken kregen we dan een slok port. In

Bonthain, dus van 1923 tot 1929, was de druipsteen vervangen door een Berkefeld filter; dat ging sneller en de castorolie hoefde niet meer.

Ik schei ermee uit. Beide gegroet door tante Han en oom Abel.

PS Jouw vader, Lily, schreef destijds stukjes “Uit de rechtzaak” in de Malangse krant. Ikzelf heb ze nooit gezien.

Van rechts naar links: Abel met Hans, broer Gerard met Cora, neef Wim Meijer met Marin en een onbekende jongen (Pasoeroean 1930?)

De Indische keuken in 1922! Even proeven!

Delft, 8-4-79

Lieve Lily,

Omdat je zo enthousiast reageert, zal ik trachten nog enige herinneringen uit “onze” jeugd op te diepen.

Het was toen **vóór 1900** en een autoloze tijd in Indie, de Europeanen hadden toen rijtuigen met één of meer paarden en in plaats van garages had je stalhouders, waar je voor de vacaties, als je de bergen introk, reiskoetsen en paarden kon huren, zogenaamde postwagens.

Wijzelf hadden een rijtuig waar de zitplaatsen aan de zijkant waren en de opstap achter; we gingen vaak in de omgeving van Poerworedjo toeren. Naar de bergen met een postkoets met 4 paarden.... meestal Wonosobo. Op verschillende plaatsen bevonden zich stallingen waar de vermoeide paarden werden gewisseld met verse, en als de hellingen erg steil werden dan kwamen er bovendien nog twee karbouwen voor om het zaakje naar boven te trekken.

Er was altijd een palfrenier bij het rijtuig die zijn plaats achter had en die telkens als de paarden extra moesten worden aangemoedigd naar voren rende met het nodige geschreeuw. Het was altijd een opwindend gedoe. Dat bezit van een eigen rijtuig had tot gevolg dat je ook een koetsier moest hebben voor de verzorging van paard en kar: ons paard was pikzwart en werd dan ook Piet gedoopt. De bediendenschaar was toen: djongos, kokkie, baboe tjoetji (wasmeid), kebon (meestal een jochie, katjong genaamd) en een koetsier. Dat was dus **vóór 1900**.

Nu 1923 – Bonthain: ik had nooit eerder een auto bestuurd. Ik kocht een Ford touring in Makassar, 122 km van Bonthain. De dealer gaf mij een chauffeur mee om te leren chaufferen, maar die moest na aankomst in B. weer terug. Na die 122 km moest ik het dus kunnen. Ik schreef al dat ik drie landraden onder mij had, Takalar, 87 km, and Djeneponte 33 k. Met de controleur van B. had ik afgesproken dat als ik in een maand geen ongeluk had gekregen ik zonder meer een vergunning kreeg; wel, dat lukte natuurlijk.

De wegen waren smal en vrij slecht, maar behalve chinese autobussen en wat reizende ambtenaren en zo nu en dan een wandelend huis, zoals ik eerder schreef, was de weg voor jou alleen. Ik weet niet of ik al schreef dat de bruidjes, als ze op weg naar de bruigom waren, gezeten waren op een stapel kussens boven op een klein Makkasaars paardje. Die paardjes waren nogal vurig en bang voor auto's en begonnen dan een beetje te huppen en dan was het een grote toer voor de begeleidende stoet om de bruid op het paard te houden. Het is me een keer overkomen dat een oude vrouw (nènèh), toen het paard begon te dansen, plotseling de weg over schoot en een duikeling over mijn spatbord maakte. Ik heb haar toen in mijn auto gezet en heb haar naar een ziekenpost in de buurt gebracht.

In Semarang heb ik ook eens een grappig moment gehad. Ik had toen een Oldsmobile waarvan de motorkap nogal lang was, zodat je als je achter het stuur zat wel in de verte, maar niet vlakbij de weg kon overzien. Op een avond gingen we in de verduisteringstijd, kort voor de inval van de Jappen, naar een bioscoop. Ik werd toen aangehouden door de politie omdat ik over een lamp gereden was die ze midden op de weg hadden geplaatst. Ik kon ze overtuigen dat ze de lamp te laag hadden gezet en ik die door de motorkap niet had kunnen zien. Wel, als ik de schade, zijnde een paar gulden, bereid was te betalen, zouden ze tevreden zijn; nogal gemoedelijk.

We hebben in Indie altijd veel dieren gehad: duiven, konijnen, marmotten, eenden (manilla's) en ganzen, en niet te vergeten, glattiks en koetilans.

Jouw vader had in Poerworedjo een tamme koetilan, die als je hem riep kwam aanvliegen. We hadden daar ook in de tuin een visvijver met goerami's.

Tenslotte nog een typisch Indisch voorval. Toen tante Han Cora verwachtte en in het hospitaal in Makassar was, kwam ik op een dag van een dienstreis thuis en kwamen de bedienden mij opgewonden tegemoet, omdat ze een grote slang achter het erf hadden ontdekt. Het was een prachtig getekende boa, die in het struikgewas lag. Ik wilde het dier (ongeveer 2 meter lang) doodschieten, maar dat mocht niet van de bedienden, want dat zou ongeluk brengen aan mevrouw die een baby verwachtte, maar een ander mocht de slang wel doodmaken. Ik heb er toen een kennis bijgehaald die met een welgemikt schot in de kop een eind aan de consternatie maakte. De slang is gevild en we hebben in ons verlof de huid laten conserveren door een leerzaak. Die vond de huid zo mooi dat ze die eerst in de winkel voor reclame hebben tentoongesteld. Toen we er later om kwamen zeiden ze in de zaak dat de huid bij spoelen was verdwenen. Zo zijn we een mooi aandenken kwijtgeraakt.